

Dôvodová správa

A. Všeobecná časť

Návrh zákona transponuje Smernicu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1791 z 13. septembra 2023 o energetickej efektívnosti a o zmene nariadenia (EÚ) 2023/955 (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L, 231, 20.9.2023) v platnom znení (ďalej len „smernica (EÚ) 2023/1791“) do právneho poriadku Slovenskej republiky. Smernica (EÚ) 2023/1791 je komplexnou smernicou pokrývajúcou všetky základné oblasti energetickej efektívnosti. Transpozícia smernice (EÚ) 2023/1791 zasahuje prierezovo do takmer každej energetickej legislatívy a upravuje a rozširuje všetky oblasti energetickej efektívnosti. Vzhľadom na rozsah a komplexnosť legislatívnej zmeny bolo prístupné k návrhu úplne nového zákona, ktorý zahŕňa a kopíruje základné tematické oblasti požiadaviek smernice (EÚ) 2023/1791.

Transpozícia prepája viaceré rezorty s energetikou a energetickou efektívnosťou, čo je dôsledkom požiadavky na dosahovanie úspor energie a realizáciu opatrení energetickej efektívnosti v každom zo sektorov spotrebúvajúcich energiu. Koordinácia rôznych aktérov, rôznych sektorov a dostatočný počet odborníkov v energetickej efektívnosti je preto veľmi potrebná, čo si vyžaduje reformy vo viacerých oblastiach energetiky. Strategickú a koncepčnú rovinu tvorí Plán energetickej efektívnosti, ktorý nadväzuje na dokumenty, ktoré sú súčasťou Integrovaného národného energetického a klimatického plánu (ďalej len „NECP“). Smernica (EÚ) 2023/1791 stanovuje 6 cieľov energetickej efektívnosti popísaných v prílohe III NECPu, pričom ich plnenie je realizované cez 45 koordinačných opatrení energetickej efektívnosti uvedených v prílohe II NECPu. Základný popis monitorovacieho systému energetickej efektívnosti je uvedený v časti 5 prílohy II NECPu. Transpozíciu smernice (EÚ) 2023/1791 bolo potrebné vykonať do 11.10.2025.

Návrh zákona má za úlohu transponovať a implementovať 185 nových povinností pre členský štát stanovený smernicou (EÚ) 2023/1791. Systémová rovina zahŕňa plánovanie celonárodného koordinačného systému energetickej efektívnosti, návrh legislatívnych, technických a finančných opatrení potrebných na realizáciu plnenia požiadaviek smernice (EÚ) 2023/1791. Obsahuje základný strategický a koncepčný rámec energetickej efektívnosti vo forme plánu energetickej efektívnosti obsahujúceho systém na plánovanie, navrhovanie, monitorovanie, analýzu a reportovanie plnenia cieľov energetickej efektívnosti pomocou opatrení energetickej efektívnosti. Pre splnenie cieľov energetickej efektívnosti je nevyhnutné, aby každé opatrenie energetickej efektívnosti malo zabezpečené financovanie. Tým je definovaná základná kostra navrhovaného zákona vo forme „Plán – cieľ – opatrenie – financovanie“.

Návrh zákona predstavuje spracovanie šiestich navrhovaných základných reforiem v energetickej efektívnosti týkajúcich sa riadiacej a koordinačnej oblasti energetickej efektívnosti na úrovni štátu. Je stanovená koordinačná úloha Ministerstva hospodárstva SR a ďalších dotknutých ústredných orgánov štátnej správy, ako aj významne rozšírená úloha a postavenie energetickej agentúry ako podporného orgánu pre ministerstvo, ktorá vykonáva špecifické odborné činnosti v energetickej efektívnosti.

Implementačná rovina zahŕňa návrh, realizáciu a zabezpečenie opatrení energetickej efektívnosti potrebných na splnenie cieľov. Návrh zákona vytvára podmienky pre zriadenie koordinačných platforiem pre špecifické témy definované smernicou (EÚ) 2023/1791, ako sú napr. oblasti týkajúce sa financovania, odborného vzdelávania a prípravy, teplárstva, vykurovania a chladenia, verejných budov, procesov verejného obstarávania alebo energetickej chudoby.

Úvodné ustanovenia opisujú základné princípy a systémové oblasti, ktoré riešia systémové otázky v energetickej efektívnosti. Definície sú delené na definície pojmov a na definície dotknutých subjektov. Návrh zákona definuje 6 cieľov energetickej efektívnosti, ktoré sú naviazané na základné energetické a klimatické ciele. Opatrenia energetickej efektívnosti slúžia na plnenie cieľov energetickej efektívnosti. Každé opatrenie je charakterizované špecifickou množinou údajov uvedenou v metodologickej tabuľke energetickej efektívnosti vrátane údajov týkajúcich sa financovania predmetného opatrenia. Ak sa identifikuje nedostatočné plnenie cieľa energetickej efektívnosti, je potrebné zabezpečiť vytvorenie nového opatrenia energetickej efektívnosti, alebo nového spôsobu financovania. K tomu napomáha zásobník navrhovaných opatrení energetickej efektívnosti. Reforma koordinácie financovania energetickej efektívnosti je daná požiadavkou koordinovať a optimalizovať využívanie financovania, finančných nástrojov a finančných mechanizmov a ich kombinácie pre opatrenia energetickej efektívnosti v celom národnom hospodárstve.

Monitorovanie cieľov energetickej efektívnosti zahŕňa najmä požiadavky na zber údajov a prevádzku monitorovacieho systému energetickej efektívnosti, vývoj konečnej a primárnej energetickej spotreby SR, energetickej spotreby verejného sektora, obnovu verejných budov, dosiahnutie určitého množstva úspor energie a alokovaný a realizovaný objem financovania. Bude potrebné zaviesť nové štatistické zisťovania vyplývajúce zo smernice (EÚ) 2023/1791, zaviesť štatistiku v tepelnej energetike pre potreby vypracovania komplexného posúdenia vykurovania a chladenia, zaviesť povinnosť vypracovať plány prechodu na účinné CZT a zabezpečiť údaje pre reportovanie do NECP reportu. Pre stanovenie a plnenie nového cieľa energetickej efektívnosti je potrebné zaviesť zber údajov o spotrebe všetkých verejných subjektov a ich lokalizácie.

Ďalej sa rozpracúvajú požiadavky na odbornú spôsobilosť a odborné vzdelávanie v energetickej efektívnosti, aby bolo možné skoordinať a vytvoriť potrebné zosieťovanie odborností, zručností a povolání týkajúcich sa energetickej efektívnosti vrátane zavedenia energetického minima. Zavedenie zásady prvoradosti energetickej efektívnosti v SR je všeobecne daná plošná povinnosť uplatňovania energetickej efektívnosti vo všetkých základných plánovacích a koncepcných činnostiach, pri investičných projektoch, v procese verejného obstarávania a v strategickom plánovaní. Reforma zvyšovania informovanosti a povedomia požaduje komplexné zvyšovanie informovanosti a povedomia so zameraním na šetrenie energie v celom národnom hospodárstve. Navrhuje sa zriadenie jednotných kontaktných miest v energetickej efektívnosti a tiež špecializovaných kontaktných miest pre domácnosti a energetickú chudobu. Upravujú sa požiadavky na energetický audit a povinné zavedenie systémov ISO 50001 od výšky spotreby energie podniku.

Vytvára sa komplexnejší rámec pre poskytovanie energetických služieb a pre podporu rozvoja trhu energetických služieb v Slovenskej republike. Cieľom navrhovanej úpravy je zvýšenie transparentnosti poskytovania energetických služieb a posilnenie ochrany prijímateľov energetických služieb. Aktualizácia pravidiel pre poskytovanie garantovanej energetickej služby (ďalej „GES“) zahŕňa rozšírenie zberu údajov o prevádzkovaných GES, rozšírenie monitorovania GES pre verejný sektor na všetky energetické služby. Upravuje sa využívanie GES pre verejný sektor aj v oblasti prevádzky energetických zariadení, a to aj v rámci pridelených rozpočtov jednotlivých rezortov, miest a obcí v rámci rozpočtu verejnej správy. Taktiež sa požaduje zavedenie metodík na umožnenie spoločného financovania projektov z rôznych finančných mechanizmov v kombinácii s GES. Špecifická požiadavka sa týka zavedenia povinnej technickej asistencie pre verejné budovy s celkovou podlahovou plochou väčšou ako 750 m² a hodnotenia možnosti využitia GES aj v procese verejného obstarávania.

Vzorová úloha verejného sektora je dlhodobo používaný pojem, pojednávajúci o tom, ako by mala vyzerat' energetika vo verejnej správe. Smernica (EÚ) 2023/1791 k tomu stanovila jasné pravidlá a konkrétne ciele pre zníženie energetickej spotreby verejných subjektov a pre obnovu verejných budov. Požiadavky na verejný sektor sú definované aj v smerniciach o podpore využívania obnoviteľných zdrojov energie (RED III) a smernice o energetickej hospodárnosti budov (EPBD), ktoré je pri požiadavkách energetickej efektívnosti na verejné subjekty tiež potrebné brať do úvahy a vzájomne prepojiť.

Záverečné ustanovenia návrhu zákona obsahujú kontrolný mechanizmus vykonávania zákona, navrhované pokuty za nesplnenie povinností stanovených zákonom, ako aj kontrolnú úlohu ÚRSO. Vzhľadom na rozsah a detailnú povahu smernice (EÚ) 2023/1791 je navrhnutých viacero nových a rozšírených vyhlášok a metodických usmernení.

Úprava viazaných živností podľa návrhu zákona je uvedená v novele zákona o živnostenskom podnikaní. Upravujú sa pravidlá používania návratných zdrojov financovania v novele zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy. Požiadavky smernice (EÚ) 2023/1791 na vnútorný trh s energiou sú uvedené v novelách zákonov č. 657/2004 Z. z., č. 309/2009 Z. z., č. 250/2012 Z. z. a č. 251/2012 Z. z. a reprezentujú požiadavky na vnútorný trh s elektrinou, s plynom, s teplom a požiadavky na ÚRSO. Taktiež sa novelizuje zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní v zmysle požiadaviek smernice (EÚ) 2023/1791 na verejné obstarávanie.

Návrh zákona bude mať negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy, bez vplyvu na limit verejných výdavkov, pozitívne a negatívne vplyvy na podnikateľské prostredie, pozitívne sociálne vplyvy, pozitívne vplyvy na životné prostredie, informatizáciu spoločnosti a na služby verejnej správy pre občana. Návrh zákona nebude mať žiadne vplyvy na manželstvo, rodičovstvo a rodinu.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, s ústavnými zákonmi a nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky, so zákonmi a ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi, s medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná, ako aj s právom Európskej únie.

Návrh zákona nebude predmetom vnútrokomunitárneho pripomienkového konania.